

ליקוטי מוהר"ן בפרשה 102

פרשת 'בלק' - ה'תשפ"ב / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על שיחות הר"ן שיחה רכ"ג

סימן לזכור את סדר הפרשיות וקשר הפרשיות/ מלחמת סיחון / מדוע התיירא משה בתחילה מעוג / מדוע המואבים פחדו מעם ישראל / תירוץ יפתח איך כבשו ישראל חלקים ממואב / מואב פחדו שהערב רב יכבשו מהם ויתנו לישראל / חיזוק גדול על לימוד רש"י על הפרשה / רש"י אחיה של התורה הקדושה / איך יעקב אבינו כובש את שכם מיד עשיו / תפילת לאה לזכות ביעקב / מואב חששו שיעשו להם ישראל כמו שעשה יעקב לעשיו / מ"ב קרבנות של בלק מה הן פועלים? / בלעם שיקר שהוא עשה את כל הקרבנות / שבעה מזבחות כנגד מי / קטרוגו של בלעם / מהיכן כוחו העצום של בלעם / דור דעה והערב רב / בלעם יונק מעז"א ועז"ל שהפילים ה' מהשמים / חטאי עז"א ועז"ל / כשפים שמכחישים כביכול פעמליא של מעלה / קטרוגו בלעם נובע מקטרוג המלאכים על בריאת האדם / הנהגת בלעם בנצרות ובפרומים / בלעם בקטרוגו רוצה לשחרר את עז"א ועז"ל מכלליהם / עזת פינחס הוא תשובה לקטרוג בלעם / זמרי בן סלוא במעשיו חיזק את הקטרוג של בלעם / עומק טענת זמרי בטענת בת יתרו מי התירה לך / התירוץ לקינטור של זמרי / קודם מתן תורה לפעמים היו צריכים לעבור על דברי תורה / המלאכים אכלו אצל אברהם בשר בחלב / כשיש לך אורח אתה צריך לאכול אתו ממה שאתה מגיש לו / אחרי מתן תורה אין שום אפשרות לעבור על פסיק מהש"ע / הטעות באיחור זמן תפילה / כיצד בלק בדבריו גם מעורר על יעקב כעין קטרוג בלעם / הסודות שהיו לשלמה המלך בליקוח אלף נשים / זהירות רבה שלא לשפוט את המלכים והנביאים כמעשינו / טענת ספר דברים על שלמה המלך ותשובת ה' / על ידי שנשא יעקב ב' אחיות יש לנו גם עולם הזה / עיקר המסר למעשה להתחזק בלימוד רש"י על הפרשה

סימן לזכור את סדר הפרשיות, וקשר הפרשיות

א. יש סימן יפה לזכור את הסדר של פרשיות קרח, חוקת, ובלק והסימן: שהאות קו"ף זזה מהתחלה לסוף, ב'קרח' ה-ק' בהתחלה ב'חקת' ה-ק' באמצע, וב'בלק' ה-ק' נמצאת בסוף. ובכלל בספר במדבר רש"י מלמד אותנו את הקשר בין הפרשיות. כמו הסמיכות של המרגלים (פרשת שלח) לצרעת מרים (סוף בעלותך), שרשעים אלו לא למדו מוסר מזה שמרים נצטרעה על לשון הרע. ואח"כ את הסמיכות של פרשת ציצית (סוף פ' שלח) למחלקת של קרח ששואל את משה על 'טלית שכולה תכלת'. והסמיכות של קרח לפר' חוקת, כתוב במדרש (הארכנו בזה שנה שעברה) שקרח לא ידע את הסוד של 'פרה אדומה' - ולכן חלק על משה, ולכן אחרי פרשת קרח מתחילה פר' חוקת בענין פרה אדומה. ובסיום פרשת חוקת משה רבינו כובש את - סיחון מלך האמורי ואת עוג מלך הבשן, שהם ה'מנעול' של 'ארץ ישראל'. וכשרואה זאת בלק, הוא ירא ושולח לקרוא לבלעם לקלל את ישראל. וכל הפרשיות הם כפי הסדר.

מלחמת סיחון

ב. בסוף הפרשה הקודמת, כתוב: שמושה רבינו שולח לסיחון מלאכים לבקש ממנו לעבור בארצו וכתוב (במדבר כא, כג) "ולא נתן סיחון את ישראל עבר בגבולו", אומר רש"י: לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס, שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גייסות, כיון שאמרו לו ישראל 'אעברה בארצך', אמר להם: כל עצמי איני יושב כאן אלא לשמרם מפניכם, ואתם אומרים כך?! (שאתן לכם לעבור?). וסיחון יוצא למלחמה עם צבא כבד נגד ישראל. ואז משה רבינו כובש את סיחון ואת ארצו.

מדוע התיירא משה בתחילה מעוג

ג. ואחר כך בא עוג מלך הבשן להילחם בישראל, והקב"ה אומר למשה (שם, לד): "אל תירא אתו כי בידך נתתי אותו", ולמה משה

התיירא? אומר רש"י: 'מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש לאברהם, שנאמר (בראשית יד, יג): 'ויבא הפליטי' - והוא עוג', עכ"ל. אבל הזוהר הקדוש בפרשת חוקת (ח"ג דף קפד). מסביר פירוש אחר, שהכוונה "אל תירא אתו" - את האות ברית קודש שלו, כי אברהם אבינו מל את עוג, וחתם בו אות ברית קודש, כמו שכתוב (בראשית יד, כז): "ויכל אנשי ביתו יליד בית ומקנת כסף מאת בן נכר נמלו אותו", ואחד מילידי ביתו של אברהם אבינו היה עוג, ולכן משה רבינו פחד מאוד מהאות ברית קודש של אברהם אבינו שחתם בעוג. אמר לו הקב"ה: "אל תירא אתו" - כי עוג כבר פגם וטימא את האות ברית שלו, וממילא אין לך מה לפחד ממנו, וכמו שכתוב: "כי בידך נתתי אותו ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו כבאשר עשית לסיחון מלך האמרי וגו'".

מדוע המואבים פחדו מעם ישראל

ד. אחרי הניצחון על שני מלכי האמורי סיחון ועוג - באה פרשת בלק. ומה הקשר? כתוב (במדבר כב, ג-א): "וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי, ויגר מואב מפני העם וגו'", פירש"י: "אמר (בלק), אלו שני מלכים (סיחון ועוג) שהיינו בטוחים עליהם, לא עמדו בפניהם (של ישראל), אנו (המואבים שחלשים מהם) על אחת כמה וכמה, לפיכך 'ויגר מואב', עכ"ל. ויש כאן יש שאלה קשה: הרי הקב"ה ציוה את משה (דברים ב, ט): "אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו", ואם כן למה מואב מפחד מישראל, הרי הוא הבן של לוט, וא"כ הוא מובטח שישראל לא ילחמו בו? [וע' בשאלה זו במדרש (במדבר רבה כ, א)].

תירוץ יפתח איך כבשו ישראל חלקים ממואב

ה. אבל באמת כשנתבונן בהפטרה של 'חקת' (שופטים י"א), נראה שמואב טענו ליפתח טענה על ישראל, ומה? שעם ישראל כבשו את העיר חשבון שהיתה שייכת לממלכת מואב, ואם כן, אסור לכם לקחת את חשבון, כי זה שייך לנו. ומה התשובה שעונה להם יפתח? שלא לקחנו את זה ממך, אלא סיחון כבש את חשבון מידי מלך מואב הראשון, כמו שכתוב (כא, כז): "על בן יאמרו המושלים באו חשבון תבנה ותפונן עיר סיחון", ואנחנו לקחת את זה מסיחון, וכמו שאמרו חז"ל בגמ' (חולין סוף דף ס): אמר הקדוש ברוך הוא: ליתי סיחון - ליפוק ממואב (יבוא סיחון ויקח את ארץ מואב), וליתו ישראל - וליפוק מסיחון (ויבואו ישראל ויקחו מסיחון מה שלקח ממואב), והיינו דאמר רב פפא: 'עמון ומואב טיהרו בסיחון'.

ובזה מואב הבינו שעם ישראל הם למדנים, כי אפילו שנאמר להם "אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו", בכל זאת הם יכולים למצוא היתר כדי לצור אותם ולקחת מארצם, וכמובא בגמרא הנ"ל שעמון ומואב טיהרו בסיחון, וכמו שסיחון כבש את חשבון, אז ממילא מותר לנו לכבוש אותם.

מואב פחדו שהערב רב יכבשו מהם ויתנו לישראל

ו. בספר 'בן לאשרי' (לרבי יצחק הכהן הוברמן - הרב מרעננה) כתוב חידוש מאוד יפה, שהפחד של מואב שאפילו שלעם ישראל אסור לצור

ורש"י שמביא תמיד את דברי התורה שבעל פה על התורה שבכתב, לכן הוא נחשב כמו אחיה של התורה.

חיבור על התלמוד כרש"י יכלתי לחבר אבל לא על המקרא

ט. ידועים דברי החיד"א שמביא את דברי רבינו תם הנכד של רש"י. [לרש"י לא היה לו בנים, אלא היו לו שלוש בנות והן הביאו לו נכדים ענקים בתורה, שהם כתבו את התוספות, שמצד אחד הם חולקים הרבה על סבא שלהם רש"י. והנכד הקטן מכל הנכדים אבל היה הכי גדול רבינו יעקב תם ר"ת, הוא היה חכם גדול ועצום התורה, וגם עשיר גדול, הכול היה אצלו בשלמות].

ומביא החיד"א בשם רבינו תם שאמר: 'גם אני יכול לעשות חיבור כמו שפירש הסבא שלי על הש"ס, אבל (אומר ר"ת) לחבר פירוש כמו שעשה סבא שלי על התורה – את זה אני לא יכול לעשות. כלומר, אם לא היה רש"י על הש"ס אני הייתי יכול לחבר פירוש כמו רש"י על התלמוד, ולמרות שאי אפשר לזווג שורה בגמרא בלי רש"י, בכל זאת הוא אומר כך, וכשצדיק אמיתי כרבינו תם אומר התפארות כזו, בודאי שזה נכון).

ולמה? כי זו חכמה עצומה לתמצת את כל התורה שבעל-פה על התורה שבכתב. הגאונות של רש"י, שבכל מילה בפירוש שלו, הוא בא להוציא אותך מאיזה קושיא ולהסביר לך את הפשט. היה קשה לרש"י משהו, והקושיא הזו היא מתבקשת מפשט הכתוב. ומובא במאירי (בהקדמה לאבות) וז"ל: "רש"י הוא ראש לכל החיבורים שנתחברו דרך פירוש, ואם רבו החולקים עליו, כלי זיינו עליו ותשובתו מתוך דבריו, כולם נכונים למבין, ואין מעלתו נכרת רק ליחידים, כי במילה אחת יכול תירוצים של חבילי קושיות [שהקשו עליו].

איך יעקב אבינו כובש את שכם מיד עשיו

י. ונחזור לענין הסברנו עכשיו עוד עומק יפה, שהכתוב "את כל אשר עשה ישראל לאמרי", מזכיר את האמורי שאמר יעקב "אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי". והשאלה: איך יעקב כובש מיד האמורי, הרי אם האמורי זה עשיו, אז גם את עשיו אסור לנו לכבוש כמו שכתוב (דברים ב, ה): "כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר" ואם כן, איך יעקב אבינו כובש את שכם מהאמורי (ואומר רש"י שהוא עשיו)?

אלא יעקב אבינו יש לו פטנט מיוחד, ומהו? הוא מתחתן עם לאה. ומובא בגמרא בבא בתרא (קכ"ג.) ובמדרש (ב"ר ע, טז) "כך היו התנאים בנישואין של יצחק ורבקה, שהילדים של יצחק ורבקה יתחתנו עם הבנות של לבן, והיו אומרים: שני בנים לרבקה, ושתי בנות ללבן – 'הגדול לגדולה והקטן לקטנה'. ואם כן לאה שייכת לעשיו ורחל שייכת ליעקב. אומרת הגמרא שלא להלכה לברר על ה'שידוך' שלה, 'זהיתה יושבת על פרשת דרכים ושואלת: 'גדול מה מעשיו? ועונים לה: איש רע הוא מלסטם בריות, קטן מה מעשיו? (בראשית כה, כז) 'איש תם ישב אהלים'. והיתה לאה בוכה

אותם, אבל הם יכולים לשלוח את הערב רב, שהם יכבשו את עמון ומואב. וכך עם ישראל לא עושים שום דבר איסור, כי יש ערב רב שיעשו בשבילם את העבודה. ויותר מזה, אמרו עמון ומואב, הרי עם ישראל לא כ"כ מסתדרים עם הערב רב, ובודאי לא ירצו לגור איתם בארץ ישראל, ומה יהיה? אחרי שעם ישראל יכבשו את עמון ומואב, כל השבטים של עם ישראל ייכנסו לארץ ישראל מעבר הירדן מערבה, ואת ארץ עמון מואב יתנו לנחלה לערב רב, וככה יהיה להם הכל מסודר, עם ישראל יהיו בארץ ישראל, וכל הערב רב יהיו בעבר הירדן המזרחי. וזה היה הפחד של מואב, והיינו אחרי שהם ראו שעם ישראל עושה את הפטנט הזה עם סיחון, וכבש מהם את חשבון ובנותיה ע"י שטוהרו בסיחון, לכן פחדו שימשיכו לעשות את זה בשאר ערי מואב ע"י הערב רב.

חיזוק גדול על לימוד רש"י על הפרשה

ז. ויש עוד פירוש עמוק, שאפשר ללמוד מדברי הספר 'בן לאשרי'. כתוב כאן (במדבר כב, ז): "וַיֵּרָא בְּלֶקְ בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֲמֹרֵי", ויש פסוק אחר, יעקב אבינו אומר ליוסף (בראשית מח, כב): "וְאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שָׂכָם אַחַד עַל אַחֶיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחַרְבֵי וּבְקִשְׁתֵּי", ואומר רש"י הקדוש: "מיד עשו, שעושה מעשה אמורי". ולפני שנמשיך בביאור נתחזק ביחד בלימוד רש"י.

יש דבר שתמיד צריך להתחזק בו. מובא בשיחות הר"ן (שיחה רכ"ג), ונביא את לשונו: בְּעֵינַי שֶׁהָיוּ מְסַפְּרִים לְפָנַי רַבְּנוּ ז"ל, וְהָיוּ מְשַׁבְּחִים מְאֹד אֶת פְּרוּשׁ רִשְׁ"י, וְשָׂאִין צְרִיכִין לְלַמֵּד פְּרוּשׁ אַחַר עַל הַמִּקְרָא עַל פִּי פְּשׁוּט, כִּי שָׂאֵר הַפְּשָׁטִינִים רַבָּם הוֹלְכִים עַל פִּי דְרָכֵי הַחֲקִירוֹת וְכוּ' וְאֵלּוּ הַפְּשָׁטִינִים אֵין צְרִיכִין לְלַמֵּד אוֹתָם, כִּי אִם רַק פְּרוּשׁ רִשְׁ"י ז"ל. עֵנָה וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל: זֶה אֵינְךָ יוֹדֵעַ שְׂרִשְׁ"י ז"ל הוּא כְּמוֹ אַחִיךָ שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. כִּי כָּל תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן וְכָל יִשְׂרָאֵל, כָּלֵם לוֹמְדִים אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּכַתָּב וְשֶׁבְּעַל פֶּה עִם פְּרוּשׁ רִשְׁ"י. וּמִזֶּה מוֹבֵן עֲצֵם גְּדֻלַּת רִשְׁ"י ז"ל:

רש"י אחיה של התורה הקדושה

ת. הלשון הזו 'אחיה של התורה הקדושה', וזה נוסח שלא כתוב בשום ספר, ואת המתיקות הזאת רבינו אמר את זה בשיחות הר"ן. ומה הסיבה לזה? הרי אם תקח תנ"ך בלי פירוש רש"י, לא תבין כלום, ועוד תוציא את המקראות מכוונתם ותבוא לידי כפירה. ועל זה אמרו חז"ל (ברכות כח): 'זמנעו בניכם מן ההגיון, ופירש"י: 'לא תרגילום במקרא יותר מדאי'. והמאירי והערוך (ערוך הג) ביארו שימנעו מללמוד מקרא כפשוטו, כי יש מקראות שנאמרו לשבר אזנו של אדם, ולולי ביאורי חז"ל יכולים לבא לידי כפירה. וכן יש כמה סיפורים על דוד ושלמה וכו', שאינם כפשוטם, ונבוא להקל בקדושת הנביאים. וכתב על זה בשערי ציון (ח"ב סימן כ"ז) שבזמננו שהחומש נדפס עם רש"י, אין איסור ללמד מקרא.

ולמה באמת רש"י הוא אחיה של התורה? כי כל הרעיון של רש"י זה לקחת את התורה שבעל-פה ולחבר אותה לתורה שבכתב. והתורה שבכתב והתורה שבעל פה הם שתי אחיות אוהבות,

שם בגמ' (דף מו.) שזוה היה בגלל 42 הקרבנות של בלק. וזה ממש פלא איך באותם קרבנות מצד אחד יש לו זכות שיצא ממנו רות ודוד המלך, ובנוסף גם על ידי אלו הקרבנות יוצאת הקליפה והטומאה מעם ישראל, כמו שעשה אלישע ל-42 נערים שהוא ביער אותם מהעולם.

בלעם שיקר שהוא עשה את כל הקרבנות

יד. כתוב בפסוק שאומר בלעם לקב"ה (במדבר כג, ה): "וַיִּקְרָא אֱלֹקִים אֶל בְּלַעַם וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵת שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחוֹת עֲרִכְתִּי וְאַעֲלֶה פֶּר וְאֵיל בְּמִזְבְּחִי". מעיר הזוהר הקדוש, איך בלעם אומר ערכתני, הרי בלק הוא זה שערך אותם, ואילו הרשע הזה לוקח כל דבר לעצמו, ולא משתף בדיבורו אפילו את בלק לומר שהוא עשה את הקרבנות. והקב"ה אמר לו, רשע הכל ידענא, אני יודע מי עשה את המזבחות והקרבנות, ולכן זכה בלק שיצא ממנו רות ודוד, אבל בלעם נאבד ולא נשאר ממנו זכר.

שבעה מזבחות כנגד מי

טו. עכ"פ אומר רש"י על הפסוק הזה שבלעם אומר להקב"ה, למה אתה כל כך אוהב את עם ישראל בזכות האבות אברהם, יצחק, ויעקב שהם ערכו לפניך שבעה מזבחות, והם: אברהם עשה ארבע מזבחות, יצחק עשה מזבח אחד, ויעקב אבינו עשה שניים – וביחד זה שבעה מזבחות. ואומר בלעם: אני גם כן עשיתי שבעה כנגד שלושת האבות. אולם המדרש בפרשתנו (במדבר רבה כ, יח), אומר: שבלעם אומר לקב"ה: אתה אוהב את ישראל, כי יש שבעה צדיקים שעשו לך מזבחות והתקבל קורבנם, שהם: אדם, הבל, נח אברהם, יצחק, יעקב ומשה, (אמנם היה גם את קין שהקריב, אבל כיון שהוא לא התקבל אז זה לא נחשב).

קטחון של בלעם

טז. וממשיך המדרש: אומר בלעם לקב"ה, הנה אני גם עושה לך שבעה מזבחות, אז תקבל את הקרבנות שלי, וכי לא נאה לך הקב"ה שיעבדו אותך שבעים אומות העולם, ולמה לך רק אומה אחת? תעזוב אותם וקח אותנו. וככה בלעם מקטרג לפני הקב"ה.

ואני שואל שאלה פשוטה: הרי כתוב שהקב"ה חיוזר על כל האומות, ושאל אם הם רוצים את התורה, והם אמרו שהם לא רוצים את התורה? והיחידים שאמרו 'נעשה ונשמע' היו עם ישראל, ומה בלעם נזכר עכשיו ארבעים שנה אחרי מתן תורה, ואומר לקב"ה שיעבדו אותו שבעים אומות העולם, הרי אומות העולם לא רצו לקבל תורה?

מהיכן כוחו העצום של בלעם

יז. ועל פי דברי הזוהר הקדוש בפרשתנו (ח"ג דף רח.) שמסביר מאיפה כל הכוח הרוחני עצום שהיה לבלעם, יש ליישב גם את הקושיא הזאת. כתוב (במדבר כד, טו): "שָׁמַע אֱמֹרֵי אֵל וַיִּדַע דַּעַת עֲלִיוֹן", ומובא במדרש: (במדבר רבה יד, ט) 'וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קָם אֶבֶל בְּאֲמוֹת הָעוֹלָם קָם, ע"כ. האר"י ז"ל (שער הפסוקים שמות) אומר שבלעם היה הקליפה של משה, כלומר

על מר גורלה עד שנשרו ריסי עיניה, כמו שכתוב (שם כט, יז) "וְעֵינָי לְאֵה רַפּוֹת".

תפילה לאה לזכות ביעקב

יא. וכתוב במדרש שלאה אמרה, הרי אנחנו תאומות, ולמה אחותי הקטנה מקבלת את יעקב הצדיק, ואני אקבל את עשיו הרשע, אומר המדרש 'קשה כח התפילה שמבטלת את הגזירה. כי אפילו את הזיווג ראשון יכולה התפילה לבטל, שהרי לאה היתה זיווג משורש נשמתו של עשיו, אבל היא התפללה בדמעות לקב"ה, כמו שכתוב: "וְעֵינָי לְאֵה רַפּוֹת" – ואומרת הגמ': שמרוב דמעות נשרו ריסי עיניה, והיא בכתה הרבה שלא תיפול בחלקו של עשיו.

והתפילה של לאה התקבלה, שלא רק זה שהיא נישאה ליעקב, אלא היא נישאה ראשונה ליעקב קודם אחותה רחל, והיא זכתה להוליד ממנו ששה בנים כנגד כל נשותיו של יעקב, וזכתה שיצא ממנה המלכות, וכהונה ולויה, והכל בזכות הכוח הגדול של התפילה שיש ללאה.

מואב חששו שיעשו להם ישראל כמו שעשה יעקב לעשיו

יב. ומכיון שאיש ואישה זה גוף אחד, ולעשיו יש נחלה, אבל כבר אומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה ס"ט) שכל העשירות של האדם באה לו דרך אשתו. ולכן כיון שיעקב קיבל את אשתו של עשיו – לאה, אם כן יש ליעקב זכות בנחלה של עשיו. ולפי זה נבין חידוש נפלא: מה שכתוב: "וַיֵּרָא בְּלַק... אֶת בְּלַק אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֵמֹרֵי, יִשְׂרָאֵל – מַרְמוֹ עַל יִשְׂרָאֵל סָבֵא יַעֲקֹב אַבְיָנוּ, וּפְחָדוּ מוֹאֵב שְׁכֻמוֹ שִׁיעֲקֹב אַבְיָנוּ שֶׁהִיא אֲסוּר לּוֹ לְכַבּוֹשׁ מֵהָאֱמֹרִי, וְעַל יְדֵי שֶׁנִּשְׂאָה אֶת לֵאָה שֶׁהִיא חֵלֶק מֵעֵשׂוֹ עַל יְדֵי זֶה יָכֹל לְקַחַת מֵהַנְּחִלָּה שֶׁל עֵשׂוֹ וּלְקַחַת מִמֶּנּוּ אֶת שְׁכֵם. כֵּךְ פְּחָדוּ מֵעַם יִשְׂרָאֵל, שִׁיעֵשׂוּ כְּעֵין עֵצָה זֹו וַיִּשְׁלַחוּ אֶת הָעֲרָב רַב כְּדִי לְכַבּוֹשׁ אוֹתָם. וּבִזְוֵה נִתְרַץ אֶת הַקּוֹשִׁיא הַנ"ל, לְמַה מוֹאֵב פְּחָדוּ, הֲרִי כְּתוּב: "אֵל תִּצְרַח אֶת מוֹאָב?" אֵלֵּא פְּחָדוּ מִזֶּה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל לְמַדְנִים, וְקִשָּׁה לְהִתְעַסֵּק אִיתָם, כִּי אִפִּי שׁוֹהַ פְּסוּק מְפֹרֵשׁ, הֵם תְּמִיד יִכּוּלִים לְמַצּוֹא הִיתָרִים עַל פִּי הַתּוֹרָה לְהִילַחֵם בְּהֵם.

מ"ב קרבנות של בלק מה הן פועלים?

יג. בהמשך הפרשה (במדבר כג, א) כתוב, שבלעם אומר לבלק: "בְּנֵה לִי בְּזֶה שְׁבַעַת מִזְבְּחוֹת וְהִכֵּן לִי בְּזֶה שְׁבַעַת פְּרִים וְשְׁבַעַת אֵילִים" ויוצא שהיו בכל פעם 14 קרבנות (שבעה פרים ושבעה אילים) במשך שלוש פעמים, ובסך הכל היו 42 קרבנות וזכות 42 הקרבנות האלו קרה דבר טוב – שמהבן שלו עגלון ממנו יצאה רות המואביה (שנקראת יאמה של מלכות) שממנה יצא דוד המלך, כי בשכר 42 קרבנות שהקריב בלק זכה שיצא ממנו רות ודוד המלך. אבל יצא מזה עוד דבר לא טוב, כתוב שכשבאו נערים לאלישע וצחקו עליו 'עלה קרח וכו', וזלזלו בכבוד של אלישע. וכתוב שם: שיצאו שני דובים מן היער וביקעו את כל 42 ילדים האלו, כי אומרת הגמ' (סוטה סוף מו:) שכולם היו טמאים שהתעברה אימם ביום כיפור, ולכן אלישע המית אותם. ואיך הייתה כזאת טומאה בעם ישראל? כתוב

כשפים שמכחישים כביכול פמליא של מעלה

כא. מובא בגמרא בסנהדרין (דף טו:): "למה נקראו שמם כשפים? שמכחישים פמליא של מעלה. כי הכוח של הכשפים מבטל כביכול את הכוח של הקדושה והצדיקים ושל הניסים. כי אם צדיק עושה ניסים, כולם יאמינו בה, אבל אם יש מישהו שעושה מופתים בכשפים, אתה לא כ"כ מתפעל מהניסים, בגלל הכשפים שהגוי עושה, ולכן הכשפים עושים בלבול. וכמו שטען פרעה למשה ואהרן במצרים, בכשפים אתם באים. ואומר הזוהר: שבלעם הרשע הלך אצל אותם המלאכים עז"א ועז"ל ומשם קיבל מהם את כל הכוח של הכישוף ולכן היה לו כח כזה גדול."

קטרוג בלעם נובע מקטרוג המלאכים על בריאת האדם

כב. וכעת נעיין בקטרוג של בלעם, שבא ואומר להקב"ה תחליף את עם ישראל בשבעים אומות העולם. ושאלנו, הרי הגוים לא רצו את התורה ומה רוצה עכשיו בלעם? אכן הדברים עמוקים מאוד, ובאמת שהקטרוג של בלעם הוא תוצאה מהקטרוג של עז"א ועז"ל על בריאת האדם. כי מה עומד מאחורי הקטרוג הזה? אומר בלעם הרי אתה הקב"ה לא שמעת למלאכים, ובראת את האדם, אע"פ שידעת שהוא עתיד לחטוא, ובכל אופן רצית לברוא את העולם, אף שגם אתה הקב"ה ידעת שבני-אדם לא יכולים לשמור את עצמם מהחטאים – והם עתידים לחטוא לפניך, וא"כ יוצא שהחלטת לוותר על המצוות והאיסורים של התורה, כי העיקר אצלך לטעם הכמוס עמך – לברוא אדם, ולהיטיב עם בני-האדם, וזה עיקר הרצון שלך. ואם כן – אומר בלעם: ודאי שעדיף ונאה לך שיעבדו אותך שבעים אומות ולא רק עם ישראל, ונעבוד אותך אנחנו כמו שאנחנו עובדים עבודה זרה, וכמו שהעבודה זרה לא אומרת לנו מה לעשות, ואין לנו מצוות, ועושים חטאים ועריות וכל מה שאנחנו רוצים, ופעם בכמה זמן אנחנו עובדים לעבודה זרה ע"י שמקטרים לפניה, מקריבים לה קרבנות ומשתחוים לפניה, בלי להתערב לנו בחיים מה אסור ומה מותר, כך נעשה גם לפניך, נעבוד אותך כל השבעים אומות, אבל בלי תורה.

נמצא, שבלעם ממשיך את הקו של המלאכים, שהם אמרו שלא כדאי לברוא אדם כי יחטא לפניך, ובלעם אומר: עכשיו שבראת אדם, הרי שוויתרת על ענייני חטאים ומצוות, והעיקר שיהיה אדם, וא"כ תקח לעבוד אותך את השבעים אומות, ולא עם ישראל שקיבל תורה ומצוות.

רצון הקב"ה בעולם רק שישמעו לו ויעשו את מצוותיו

כג. והתשובה לקטרוג בלעם: יש פסוק חשוב בשמואל (א' טו, כב) "החפץ לה' בעלות וזבחים! בשמע בקול ה' – הנה שמע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים". מה היה הסיפור? שמואל מצוה את שאול בשם ה': "לך והביתה את עמלק והחרמתם את כל אשר לו ולא תחמל עליו והמתה מאיש עד אשה ... משור ועד שח מגמל ועד חמור". ושאל כובש את עמלק, אבל הוא לא משמיד את אגג מלך עמלק, ומשאיר מהבקר ומהצאן, אע"פ שהוא נצטווה להשמיד את כל מה ששייך לעמלק. שמואל הנביא שואל אותו:

החלק הרע שהיה גם בנשמת משה מתחילה, כי כל הנשמות שהיו בחטא עין הדעת יש בהן טוב ורע. ולקח הקב"ה את נשמת משה וחילק אותה לשניים, ונתן את כל הטוב למשה כמו שכתוב (שמות ב, ב): "ותרא אותו כי טוב הוא", ואת כל הרע והקליפה של נשמת משה, הוא שם בבלעם הרשע.

דור דעה - והערב רב

יד. אומר האר"י ז"ל חידוש יפה (והבאנו אותו ב'עוטה אור' תורה מ"ג), הרי עם ישראל שהיו בזמן משה רבינו נקראים 'דור דעה', כלומר שהם נקראו על שם הדעת של משה רבינו, כי משה רבינו בחינת ה'דעת'. ואומר האר"י ש'ערב רב' שווה בגימטריא למילה 'דעת' (474), כי כל נשמות הערב רב זה נמשכו מהדעת של בלעם, כמו שהדור דעה נמשכו מהדעת של משה רבינו. ואם כן מובן, שבלעם היה משהו ענק.

בלעם יונק מעז"א ועז"ל שהפילם ה' מהשמים

יט. ומאיפה כל הכוח שלו הגיע? מסביר הזוהר הקדוש, שאביו של בלעם היה בעור (וגם הוא היה מכשף), והסבא שלו הוא לבן הארמי שהיה המכשף הכי גדול, והיה לו כוח גדול מאוד, עד שהקב"ה נגלה ללבן בחלום הלילה ואומר לו (בראשית לא, כד): "השומר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע". וכן לבן אומר ליעקב (שם, כט): "יש לאל ידי לעשות עמכם רע" כלומר שיש לו כוח והוא לא מדבר סתם, אע"פ שיעקב היה גיבור גדול וחזק שהזיז את האבן הגדולה שעל פי הבאר בקלות, מה שהיו צריכים כל הרועים להתאסף יחד, אבל הכשפים של לבן היו קשים וחזקים מאוד.

למדנו שיעור שעבר שהזוהר אומר, שיש חמש בחינות בערב רב, והם ר"ת נג"ע ר"ע – ואחד מהם אלו הנפילים. ומה הסיפור שלהם? מובא בזוהר (בלק דף רח). בתרגום ללשון הקודש: "בשעה שעלה ברצון הקב"ה לברא אדם, קרא לכתות כתות של מלאכי עליון והושיבם לפניו. אמר להם, אני רוצה לברא אדם. אמרו לפניו, (תהלים מט, ג) "ואדם ביקר בל ילין וגו'". הושיט הקדוש ברוך הוא אצבעו ושרף אותם. בין שברא אדם, וחתא, ויצא זכאי לפניו (שהרי אדם הראשון לא נענש מיד), באו עז"א ועז"ל, ואמרו לפניו: פתחון פה יש לנו אליך: 'הרי בן אדם שעשית חטא לפניך! אמר להם: אלמלא תהיו מצויים אצלם וכו' (אם הייתם עם בני אדם למטה, גם אתם הייתם חוטאים). מה עשה הקב"ה? הפילם מדרגתם הקדושה מהשמים'.

חטאי עז"א ועז"ל

כ. וממשיך הזוהר: אחרי שהפילם הקב"ה ממקומם הקדוש, טעו אחר נשות העולם והטעו את העולם. וזה שכתוב (בראשית ו, ב): "ויראו בני האלקים את בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מפל אשר בחרו". הם נפלו למטה מקדושתם, והמשיכו להחציף לפני הקב"ה בחטאים שלהם, והקב"ה העניש אותם וכבלם בהרי החושך, ושם הם קשורים בשלשלות. וכיוון שהם נפלו ביצר הרע גדול, הם ממשיכים עדיין לחטוא ולהחטיא, ומלמדים את בני האדם כשפים.

ומה עומד מאחורי העצה הרעה הזאת? כי בלעם אמר להקב"ה: אתה רואה, הם קיבלו תורה ואמרו 'נעשה ונשמע', אבל הם לא עומדים בזה. הנה בניסיון הזה הרבה מהם נפלו בזנות עם בנות מואב, וכמו שאמרתי לך שהנהגה זו של תורה – זה לא הולך עם בני-אדם, וכמו שאמרו לך המלאכים הנ"ל שעתיד האדם לחטוא לפניך, ובכל אופן בראת אדם. ובהו שוב טוען בלעם את טענתו: 'תחליף את ישראל באומות העולם'.

התשובה לקטחג בלעם

כזו. וכמו שהזכרנו שזו גם היטענה של הנצרות, שאומרים: שכיון שהקב"ה ראה שעם ישראל לא שמר את התורה, הוא החליף אותם באומות העולם, ועכשיו יש 'ברית חדשה' ח"ו שלא מחייבת לא תורה ולא מצוות ולא שום דבר, אלא רק להאמין בה' וכו', כידוע כל שקריהם. ובאמת אין שום חדש תחת השמש, כי הכל כבר טענת בלעם הרשע. והכל שקר אחד גדול, כי הקב"ה לא איש הוא שמתחרט, והכל גלוי לפניו, ויודע שגם אם ישראל חוטאים – הם עושים תשובה, ולבסוף הכל יתוקן, וכמה מצוות עם ישראל עושים, וכמה נזהרים בכל העבירות – קלה כבחמורה, והכל לעשות נחת רוח לפניו, ואין הוא מחליף אותנו בשום אומה, כי אנחנו טובים וישרים לפניו, ואף שאנחנו מידי פעם נופלים, אנחנו מתעוררים וחוזרים בתשובה, וזה העיקר.

מעשה פינחס הוא תשובה לקטחג בלעם

כת. ומי מציל את עם ישראל? כתוב (במדבר כה, יא): "פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר... הָשִׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאֹתֵי בְּתוּכָם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאֹתַי" מה הכוח העצום של פינחס? בגמרא בסנהדרין מסופר שפנחס לקח רומח (מטה) שעשוי מעץ ועשה בו חור, והכניס ברומח חץ והבליע אותו בתוכו, באופן שלא רואים, והוא הולך עם זה כמו מקל רגיל, וכך בא פינחס אל שבטו של שמעון ואמר להם – כמובא בגמ' בסנהדרין (דף פב:): איפה מצאתם ששבטו של לוי גדול משבטו של שמעון? וכי רק אתם חוטאים בעריות, אנחנו לא יותר צדיקים מכם, פינחס הוא הנכד של אהרן הכהן, הוא מהמעגל הפנימי של משה רבינו וכל הצדיקים. לכן אמרו שבט שמעון: 'התירו פרושים את הדבר' – שמותר לבעול את בנות מואב. כי גם פנחס נכנס לעשות צרכיו (לחטוא בעריות עם כובי בת צור).

כתוב בחז"ל שכובי היתה אשה יפה מאוד, וכמו שאומר רבינו בליקו"מ (תורה רמ"ב) על בחינת 'אריך אנפין דקליפה' – קליפה קשה מאוד, של הנשים היפות המחטיאות ביופין. ובכל אופן פינחס מתגבר על יצרו, ודוקר את זמרי וכזבי יחד, ולא עולה מחשבתו ח"ו שום הרחור עבירה. וכתוב בגמ' בסנהדרין שם, שנעשו לו ששה נסים לפינחס, שהוא הרים את שניהם, ושאף אחד לא יכל להתנגד לו ולהרוג אותו, והכל בגלל במסירות נפש והקדושה של פינחס.

ההצלה של עם ישראל מהקטרוג העצום של בלעם, הוא בזה שיש בעם ישראל צדיקים שמראים שאפשר לשמור אותה התורה מא' ועד ת'. והם הדוגמא שהקב"ה מראה לאומות העולם ולשטן, תראו

למה עברת על ציווי ה' ושאלו עונה: "אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל מִיטֵב הַצֵּאֵן וְהַבְּקָר לְמַעַן זְבַח לַה' אֱלֹקֶיךָ". ועל זה שמואל אומר תשובה מוחצת: החפץ לה' בעלות וּבְחִים! בְּשִׁמְעַ בְּקוֹל ה', הִנֵּה שָׁמַע מְזַבַּח טוֹב לְהַקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵילִים" – העיקר אצל ה' הוא שתשמע בקולו, ולא שתקריב לפניו קרבנות. כלומר, שהקב"ה לא רוצה את הרעיון שבלעם מציע, כי העיקר אצל הקב"ה שבני אדם יקשיבו למצוותיו.

הנהגת בלעם בנצרות וברפורמים

כד. ויש כאן עוד חידוש גדול שעיקר כוונת בלעם בקטרוג שלו היה לשחרר את עזה ועזאל מכבליהם שבהרי החושך כי הם קשורים שם בשלשלות. ובלעם רצה שהקב"ה יחליף את עם ישראל באומות העולם, ולא ינהיג יותר בעולם הנהגה של תורה ומצוות, איסור והיתר, אלא הנהגה כמו שעושים עובדי עבודה זרה, שהעיקר הוא הפולחן של קרבנות, ולהשתחוות לע"ז ולקטר לה.

הקליפה והטעות הזו עדיין נמצאת היום, וכמו שיש אנשים שאומרים העיקר זה הלב, אני דתי בלב וזה מספיק. אני אתן צדקה (שזה כמו קרבנות) אבל תתערב לי בחיים האישיים, אני אדם טוב שלא מזיק לאף אחד וכו' וכו'. כל הטענות האלה הן טענות של בלעם. זהו גם הבסיס של הנצרות, שעובד על העיקרון הזה, תעשה מה שאתה רוצה, והעיקר שתבוא ביום ראשון לכנסיה תתפלל ותתן כסף לכנסיה וכו'". אותו דבר הרפורמים, יש בית כנסת שהוא 'היכל' עם עוגב ומקהלה גברים ונשים, בלי תורה ומצוות.

בלעם בקטרוג רוצה לשחרר את עז"א ועזאל מכבליהם

כה. ועתה רוצה בלעם שיתקבל קטרוגו, באמרו שבבריאת האדם הקב"ה כביכול ויתר על חטאים ועוונות שיעשה האדם, וא"כ יש לשחרר גם את עז"א ועזאל מכבליהם, כי כל מה שהם נתפסו, זה בגלל שהם חטאו בחטא זנות – אחרי שהם קטרוגו על האדם, אם הקב"ה יקבל את קטרוג בלעם, ויחליף את עם ישראל בשבעים אומות, ויותר על תורה ומצוות, א"כ נמצא שאדרבה צדקו עז"א ועזאל ולא מגיע להם שום עונש על חטאיהם. וכל זה היה מונח בקטרוג של בלעם לפני הקב"ה.

עצת בלעם להחטיא בבנות מואב כדי להוכיח את קטרוגו

כו. ונראה איך בלעם ממשיך עם אותו קו של קטרוג. בלעם רואה שלא הלך לו לקלל את עם ישראל, ואז יש לו 'תכנית מגירה', שבה הוא אומר לבלק (במדבר כה, יד): "וְעַתָּה... לְכָה אֵיעָצֶךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמֶּךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים" – אבל לא מפורש בתורה מה היתה העצה. בא רש"י ומגלה לנו מה היתה עצת בלעם: "אלוהיהם של אלו שונא זימה וכו' (כמובא בסנהדרין קו). ותדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בזימה, שהרי נאמר (במדבר לא, טו) "הֵן הִנֵּה הָיוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבַּר בְּלַעַם". מה עשו מואב? הם ידעו שישראל אוהבים בגדי פשתן חדשים, ואין להם פה במדבר בגדי פשתן, וכל מיני דברים טובים, ולכן תשים להם שווקים עם נשים יפות שימכרו להם וכו', עד שבנות מואב יחטיאו את עם ישראל.

אומות העולם לבין מדין – כי הם הבנים של אברהם אבינו, והם לא כמו כל הגויים, וא"כ גם כזבי מותרת לי.

ובזה נראה איך היצר הרע בא ליזמרי, ועושה לומדע'ס כדי למצוא לעצמו היתרים, ובאמת לא השתנה דבר, כי גם כשהיצר הרע בא עכשיו להחטיא, הוא משגע אותו ואומר לו שזה 'מותר לך'.

התירוץ לקיטנור של זמרי

לא. והתירוץ לשאלת הקיטנור של זמרי, והחילוק פשוט, זה קודם מתן תורה וזה אחר מתן תורה, וגם שציפורה התגיירה, וכזבי לא התגיירה, ואין שום השוואה ביניהן, אך בכל זאת משה לא עונה לו כלום. ואומרת הגמ' (סנהדרין פב.) שנתעלמה הלכה ממשה רבינו ופינחס ראה את המעשה ונזכר בהלכה, ואמר למשה: 'מקובלני ממך – כשמשה רבינו יורד מהר סיני, פוגש את פינחס שמחה לו למרגלות הר סיני, ואומר לו: אתה קנאי, ויש לי הלכה שמתאימה לך 'הבועל ארמית קנאין פוגעין בו', ובהלכה הזו נזכר עכשיו פינחס. אמר לו משה רבינו: 'קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא' (מי שהוא מקריא את האיגרת – הוא זה שיקיים את מה שכתוב בה). ומיד כתוב: "ויקח רומח בידו וגו'", ופינחס עושה מעשה ודוקר את זמרי ואת כזבי ברומח שהכין, ובוזה הוא כיפר על בני ישראל. על כל פנים, יוצא שזמרי כביכול מייצג את הטענה של בלעם, שאי אפשר לקיים את התורה לגמרי, ועל זה הוא נענש.

קודם מתן תורה לפעמים היו צריכים לעבור על דברי תורה

לב. ולפי זה נחזור לפסוק הראשון בפרשה: וַיֵּרָא אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְשׂרָאֵל לְאַמְרֵי – והסברנו שישראל זה 'ישראל סבא' – יעקב אבינו, והוא כבש מהאמורי (שזה עשיו) את העיר שכם. ובזכות מה הוא כבש מעשיו? בזכות שהוא לקח את לאה, וכיון שכן הוא יכל לקבל גם את חלקו של עשיו.

ומובא בגמרא (פסחים דף קיט:): עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמול חסדו לזרעו של יצחק, ולאחר שאוכלין ושותין נותנין לו לאברהם כוס של ברכה וכו' וממאן, ונותנים ליעקב לברך, ואומר להם: 'איני מברך שנשאתי שתי אחיות בחייהן שעתידה תורה לאוסרן עלי'. וכביכול יש במעשה יעקב איזה בחינה של עבירה – שנשא שתי אחיות. אבל קשה, אם יעקב אבינו נשא שתי אחיות סימן שזה מותר? אלא שזהו היסוד, קודם מתן תורה היה רשות לאבות הקדושים לעבור על דברי תורה, בגלל פנימיות הדברים, או כל מיני סודות ועניינים – היו צריכים על פי הדיבור לעבור על דברי תורה.

המלאכים אכלו אצל אברהם בשר בחלב

לג. וכמו שמצינו לפי מ"ד אחד במדרש (שוחר טוב תהלים מזמור ח') שהוא הביא למלאכים קודם את הבשר ואחר כך את החלב, ולפ"ז גם אברהם אבינו אכל עם המלאכים בשר וחלב, כי אין זה דרך ארץ שאדם מביא אוכל לאורח ולא אוכל עמו, כי כך האורח מתבייש מלאכול. וכתוב במדרש שם שכשעלה משה רבינו לשמים לקבל תורה, אמרו המלאכים (תהלים ח, ב): "תִּתֶּנָּה הוֹדֶךָ עַל

שיש צדיקים בעולם שבראתי, וכל הבריאיה כולה נבראה בשביל אלו הצדיקים, כמו שמובא בגמ' (ברכות ו): 'כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה', היינו בשביל לשרת את זה הצדיק. ולכן במעשיו תלויים כל העולם, כי הוא במעשיו הטובים מראה שאפשר לברוא בני אדם בלי שיחטאו.

כלומר, זה שפינחס הראה שהוא נכנס לקובה שיש בה מעשה זנות ולא לחטוא ואפילו לא להרהר בעבירה, ולנקום את נקמת השם, בזה פינחס קינא את קנאתו של הקב"ה מהקטרוג שמתחיל מעז"א ועז"א' וממשיך בקטרוג של בלעם, מכל זה הוא מציל אותנו, כי פינחס הראה שאפשר להינצל מחטאים, ולא נכון מה שאמרו המלאכים שהאדם עתיד לחטוא לפני ה', כי לא כל העולם חוטאים, וגם אלו שחוטאים בסוף עושים תשובה.

זמרי בן סלוא במעשיו חיזק את הקטרוג של בלעם

כט. עוד יש כאן חידוש, כי את הקטרוג של בלעם אומר גם זמרי בן סלוא. שהרי מה זמרי עשה? כתוב בגמ' (סנהדרין פב.) ששבט שמעון היה הכי קרוב לצד של מואב, והם הראשונים שנפלו בחטא של בנות מואב. וכיון שיש אנשים שחוטאים בבנות מואב, התחילו להעמיד בתי דינים ולהעניש את שבט שמעון. ואז באו כולם אל הנשיא שלהם – זמרי בן סלוא ואמרו לו: 'אנחנו נהרגים ואתה שותק, הרי אתה נשיא שלנו' – תדאג לנו? אמר להם: 'אני לא אשתוק'. ואז הוא יצא, וראה את כזבי בת צור ותפס אותה ואמר לה: "השמעי לי לעבירה". אמרה לו: 'אני לא סתם אשה כמו כל הבנות שאתה רואה, אני בת מלך, וכך ציווה לי אבי, 'לא תשמעי אלא לגדול שבהם'. וכיון שיש לי שליחות אני לא יכולה להישמע לכל אחד רק לגדול שבכם – אל משה רבינו. מסביר הזוהר הקדוש שכל המטרה של בלעם בזה ששלחו את כזבי היפה, היה לנסות להחטיא את משה רבינו.

אמר לה זמרי: אני יותר גדול ממשה רבינו! ולמה? שהרי לפי הסדר של השבטים (ראובן, שמעון, לוי) – לוי הוא שלישי לבטן, ושמעון הוא שני לבטן, וא"כ שמעון יותר גדול מלוי. ואני גם נשיא שבט, ולכן את צריכה להישמע לי. ואז כזבי קנתה את הסיפור הזה, ונשמעה לו. ולכן 'כזבי' נקראה בשם זה, מכיון שיש עליה טענה שהיא כזבה ושקרה באביה, הרי נתנו לך שליחות, תעשי מה שאומרים לך, מה את קונה את כל הסיפור של זמרי, ולכן קראו לה 'כזבי'.

עומק טענת זמרי בטענת בת יתרו מי התירה לך

ל. ואז זמרי רצה להוכיח שהוא צודק במעשיו, וכתוב שהוא תפסה בבלוריתה, ולקחה אצל משה. אמר לו: 'בן עמרם, זאת אסורה או מותרת? אמר לו משה: 'אסורה'. אמר זמרי למשה: אם זו אסורה בת יתרו מי התירה לך? הרי שתיהן באו ממדין? ומה העומק בדברי זמרי למשה? התשובה: מדין הוא מהבנים של אברהם אבינו. כמו שכתוב (בראשית כה, ב): "וַיֵּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשָׁמָּה קָטוּרָה: וַתֵּלֶד לוֹ אֶת זִמְרֵן ... וְאֶת מִדְּיָן וגו'", ולכן אומר זמרי, אני למדתי ממך, כמו שאתה לקחת את ציפורה, ועל כרחך שאתה מחלק בין

ל'אמורי' – היינו לעשיו שעושה מעשה אמורי, ומעשה יעקב לעשיו, הוא שלקח לו את אשתו לאה, ובוזה הוא נשא שתי אחיות. נמצא כפי זה בעומק גדול, שגם בלק מזכיר בדבריו קטרוג על ישראל כעין קטרוג בלעם, שאי אפשר לקיים תורה ומצוות, שהרי אפילו יעקב אבינו הצדיק עבר על התורה ונשא שתי אחיות. אבל באמת כל זה היה כפי סודן של דברים, כידוע בקבלה איך שרחל ולאה הם שתי פרצופים המשלימים את פרצוף הנקבה, ומקומו של יעקב במרכבה, ולכן לפי סודן של דברים היה חייב יעקב אבינו לישא שתי אחיות לאה ורחל. וכל זה היה אפשר רק קודם מתן תורה כמו שביארנו לעיל באורך.

הסודות שהיו לשלמה המלך בליקחת אלף נשים

לת. אבל אחר מתן תורה, גם אם יהיו לך את כל הסודות שבעולם, על פי הזוהר והאריז"ל ורוח הקודש וכו' וכו', אתה לא יכול לעבור על פסיק קטן מהשולחן ערוך. ואיפה רואים את זה בצורה חזקה מאוד? כתוב (מלכים א' י"א, א-ג): וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אָהַב נָשִׁים נְכָרִיּוֹת רַבּוֹת וְאֶת בֵּת פְּרַעֲהַ מוֹאָבִיּוֹת עַמְּנִיּוֹת אֲדָמִית צְדָנִית חִתִּית, מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר תְּבֹאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא יָבֹאוּ בָכֶם אֲכֵן יִשׂוּ אֶת לְבַבְכֶם אַחֲרַי אֱלֹהֵיהֶם בָּהֶם דְּבַק שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָהּ, וַיְהִי לוֹ נָשִׁים שָׂרוֹת שִׁבְעַת מֵאוֹת וּפְלִגְשִׁים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת. והנה שלמה המלך היה צדיק גמור, וכמו שכתוב עליו (נחמיה יג, כו) "וּבְגוֹיִם הָרַבִּים לֹא הָיָה מִלֶּךְ כְּמֹהוּ וְאֶהוּב לְאֱלֹהָיו הָיָה", וא"כ איך יתכן ששלמה הצדיק נשא אלף נשים, ועוד מאומות העולם.

אכן מבואר בהאריז"ל ששלמה המלך היה בחינת משה, אותיות 'שלמה' הם אותיות 'למשה', וכמו שמושה רבינו קירב את הערב רב כדי להכניסם תחת כנפי השכינה, כך שלמה המלך רצה לקחת מאומות העולם את כל הקדושה שיש בהם ולגאול אותה, ועשה זאת על ידי שלקח את הנשים האלו, שרובן היו בנות מלכים, שעל ידי זה לקח את כל הניצוצות הקדושה שיש בכל אומה ואומה. ולא לחינם נשא שלמה את בת פרעה ביום שבנה את בית המקדש, כי במעשה זה כיוון רק לשם הקב"ה כדי להוציא ממנה את כל הקדושה שמחיה את קליפת מצרים, שגם אז היה פרעה מלך מצרים ראש להרבה אומות, והיתה לו ממלכה גדולה מאוד. אבל כל זה לא עזר לשלמה המלך, כי כיון שהיה אחר מתן תורה, ואחר מתן תורה אע"פ שיש לך כל הסודות הגדולים ביותר, וכל מעשיך הם לשם שמים בלי נפתל ועיקש, אין אתה יכול לעבור על שום פסיק מהתורה הקדושה. וכבר אפשר ליתן לב לזה, במה שעשה לקחת אלף נשים דוקא, וזאת כדי לתקן 'אריך אנפין דקליפה' שהוא בחינת 'אלף נשים' – ובכל זה יש סודות גדולים ונפלאים.

זיהרות רבה שלא לשפוט את המלכים והנביאים כמעשינו

לט. עכ"פ הארכנו בכל זה, כי צריך לדעת ששלמה המלך הוא מהנביאים, והיה קדוש וידיד ה'. ואסור לנו לקרוא את התנ"ך בצורה שטחית בלי לדעת את חז"ל וסודות הזוהר והקבלה, כי אנחנו יכולים לטעות בטעויות חמורות, כמו שדיברנו מקודם. כי כבר כתוב (תהלים קה, ט) "אֵל תִּגְעוּ בְּמִשְׁחָיו וְלִנְבִיאֵי אֵל תִּרְעוּ",

הַשְּׂמִים" – תשאיר לנו את התורה. והקב"ה מיד צר את פניו של משה כפניו של אברהם אבינו, ואמר להם הקב"ה, אתם לא מתביישים מפניו: אתם לא זוכרים שהייתם אצלו ועברתם על אסור בשר בחלב שכל ילד יהודי שומר, ואתם עוד מבקשים תורה!?

כשיש לך אורח אתה צריך לאכול אתו ממה שאתה מגיש לו

לד. זה כלל 'בהכנסת אורחים' שהבעל הבית ישב עם האורחים ויאכל איתם, כי אם אדם רק מוזג לאורח, ולא אוכל איתו, האורח מרגיש לא נעים ומתבייש לאכול. ולכן כל אדם שמזמין אורח ישתדל לאכול עם האורח, וגם אם הוא בדיאטה וכדו' ישב איתו ויאכל אפילו דבר מועט כדי לתת הרגשה נעימה לאורח. ואם כן על כרחך שאברהם אבינו אם האכיל את האורחים בשר וחלב גם הוא אכל איתם כי לומדים הכנסת אורחים מאברהם אבינו, נמצא שאפילו שאברהם אבינו היה שומר את כל התורה כולה, כמובא בגמרא (יומא כח:), בכל זאת הוא היה צריך לאכול עם המלאכים בשר וחלב.

ולמה? כדי שאחרי שבע דורות בזמן משה יוכלו עם ישראל לקבל את התורה, ואז יהיה לקב"ה טענה על המלאכים שאכלתם בשר וחלב אצל אברהם. נמצא, שאם היה איזה ענין, היו צריכים האבות לעבור על מצוות התורה.

אחרי מתן תורה אין שום אפשרות לעבור על פסיק מהשו"ע

לה. אבל כל זה היה עד מתן תורה, ומזמן מתן תורה היה שינוי, אפילו יהיה לך סודות הכי גדולים, ורוח הקודש וכו', אתה לא יכול שום מצוה מהתורה, וכמו שאומר רבינו שלא תעבור אפי' על סעיף קטן אחד בשולחן ערוך, אף שיש לך את כל העניינים בעולם.

הטעות באיחור זמן תפילה

לו. רבינו אומר (חיי מוהר"ן תפ"ז) שבזה טועים הצדיקים שמאחרים זמן תפילה, והם חושבים נעשה הכנות וכו', כי התפילה לא שווה אם אדם מתפלל אחר זמן התפילה. ולפעמים יש בעיה של ברכות לבטלה רח"ל, כי יש זמן לתפילה. ויש את הדוגמא שאמר רבי נתן: אם אדם יקח את האתרוג הכי מהודר שאין כמוהו בכל העולם, אבל זה יהיה בחנוכה, וכי הועיל משהו. ותפילה זה בדיוק אותו דבר אם אדם מתפלל אחרי זמן התפילה, אפילו הכי בכוונה ועם כל ההידורים, עבר זמנו בטל קרבנו, וכמו שאין שום אדמו"ר שלוקח אתרוג בחנוכה, כך אסור לעבור על זמן תפילה בשום אופן.

כיצד בלק בדבריו גם מעורר על יעקב כעין קטרוג בלעם

לז. ונמשיך את הענין: זה שיעקב נשא שתי אחיות זה מראה את הטענה של בלעם, שאי אפשר לקיים את כל התורה, כי אפילו יעקב אבינו נשא שתי אחיות, לא כמו שכתוב בתורה, ולפ"ז יש לומר עוד חידוש, שגם בלק בדבריו מעורר כעין הקטרוג של בלעם, וזהו שכתוב "וַיֵּדָא בְּלָק בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאִמְרֵי", והבאנו לעיל שיישראל היינו ישראל סבא, והוא עשה

רש"י. יש היום ב"ה הרבה ספרים טובים שמסבירים כל מילה ברש"י, וב"ה יש הרבה זמן בשבת, השבתות הן ארוכות (וגם בשבתות החורף יש ליל שבת ארוך), ואדם שיזכה ללמוד רש"י על התורה, יזכה לדעת תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

מי שזוכר אז זה ב'גרסה דינקותא' (הלימוד שלומדים כשצעירים שזוכרים היטב) – מצוין, אבל איך אומרת הגמרא (שבת דף כא:) כל יום קודם זה יותר 'גירסא דינקותא' גם אצל אנשים מבוגרים, וכלשון הגמ': כי אתא רבין, אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן – וקיבלה (קיבל את השמועה). אמר: אי זכאי גמירתיה לשמעתייה מעיקרא (אם הייתי זוכה, הייתי לומד את השמועה הזו מקודם, בפעם הראשונה שאמרו לי). (שואלת הגמ') והא גמרה (הרי בסוף כן לומד את השמועה הזו!) – נפקא מינה ל'גירסא דינקותא', ע"כ. והנה אביי היה כבר מבוגר גם כששמע את השמועה בפעם הראשונה ולא קיבלה, אלא שאז היה צעיר מעט יותר, ולכן הוא אומר שכל יום קודם שהייתי לומד את הדבר הזה, הייתי זוכה לזכור אותו יותר טוב כמו 'גירסא דינקותא'. השם יזכנו אמן.

שבת שלום – עריכה: ליאור גבע

המשיחים – היינו המלכים שמינה ה' ית', והנביאים, הם לא רעים וחברים שלנו, ואין לנו את הכלים להבין את מעשיהם, כי היו גדולים מאוד מאוד, וצריך להיזהר מאוד בדבר החמור הזה לשפוט את מעשיהם כמו מעשינו המכוערים. כי כל דבריהם היו בקדושה וטהרה עצומה, ובכוונה נפלאה לשם שמים, גם במקומות שלא הסכים הקב"ה על ידם.

טענת ספר דברים על שלמה המלך ותשובת ה'

מ. וזהו שכתוב בירושלמי (סנהדרין פ"ב ה"ו), וכעין זה גם בבלי (סנהדרין כא:): שבא ספר דברים ואמר לפני הקב"ה: דייתיקי שבטלה מקצתה בטלה כולה. דייתיקי זה שטר צוואה, ואם השטר צוואה לא בסדר, שחציו בטל, אז בטל הכול, וכן אומר ספר דברים לקב"ה: שלמה ביטל מילים ממני, שהרי כתוב (שם יו, יז): "וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׁים וְלֹא יִסֹּר לְבָבוֹ וְגו'". ושלמה אמר אני ירבה ולא אסור. אמר לו הקב"ה: יתבטל שלמה ואלף כמותו, ולא תתבטל אות אחת מהתורה. כלומר אפילו שלמה המלך שהיה לו ענין לישא אלף נשים, כדי לקחת את כל הניצוצות הקדושה מכל השבעים אומות דרך הנשים האלו – כי זו היתה המטרה של שלמה המלך וכנ"ל, מ"מ שלמה המלך – אתה לא יכול לעבור אפילו על פסיק קטן אחד, ועל שום דבר מהתורה.

על ידי שנשא יעקב ב' אחיות יש לנו גם עולם הזה

מא. נאמר עוד נקודה אחת, אמרנו שקודם מתן תורה יעקב אבינו יכל לישא שתי אחיות. ומה הענין בפנימיות שיעקב אבינו ישא שתי אחיות? כתוב (בראשית כה, כב): "וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּה וַתֵּאמֶר אִם בֶּן לְמָה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְךָ לְדַרְשׁ אֶת ה'". ופירש"י: מתרועצים זה עם זה, ומריבים בנחלת שני עולמות, ע"כ. כל אחד מהם רוצה את שתי העולמות, יעקב רוצה את העולם הזה והעולם הבא וגם עשיו רוצה. איך בסוף הסתדרו? הם התחלקו ביניהם, עשיו לוקח את העולם הזה, ויעקב אבינו לוקח את העולם הבא.

אבל האמת שאנחנו ברוך השם יש לנו גם עולם הבא וגם עולם הזה, (תראו את השולחן איך אנטנו נהנים גם מהעולם הזה...), ואיך יש לנו רשות ליהנות מהעולם הזה, הרי העולם הזה שייך לעשיו? והתשובה היא: כיון שיעקב נשא שתי אחיות כי יעקב נשא גם את לאה שהיא חלקו של עשיו, בזה הוא ירש גם כן חלק מעשיו. ולכן כל מה שאנחנו יכולים לזכות גם בעולם הזה, זה רק בזכות שיעקב אבינו כבר סידר לנו את הנקודה הזאת, שהוא נשא את לאה.

עיקר המסר למעשה להתחזק בלימוד רש"י על הפרשה

מב. איזה יופי של תורה קדושה יש לנו, והמסר היום למעשה זה מאוד להתחזק בענין של לימוד רש"י הקדוש, שעל ידי הלימוד של רש"י על התורה, אדם בקי במרחבי התורה שבעל פה, איך היא נעשית אחות לתורה שבכתב. וכן צריך מאוד להתחזק בלימוד שניים מקרא ואחד תרגום וללמוד את הרש"י הקדוש על הפרשה. וכתב מרן השו"ע (או"ח סי' רפ"ה ס"ב): "אם לְמַד הַפְּרָשָׁה בְּפִרוּשׁ רִשְׁי חֲשִׁיב כְּמוֹ תַרְגוּם, וְיֵרָא שְׁמִים יִקְרָא תַרְגוּם וְגַם פְּרוּשׁ